ବିନ୍ଦୁ ବିମର୍ଶ
Bindu Bimarsha
ISSN NO: 3049-2807(O)
ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଙ୍କ, ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂଖ୍ୟା ॥ ଏପ୍ରିଲ୍ - ଜୁନ୍ ୨୦୨୬
VOLUME NO: II, ISSUE NO: II ॥ APRIL—JUNE 2026

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷାଦାନରେ ଅନୁବାଦର ଭୂମିକା

ମେନନ ସାହୁ

ବାରିହାପୁର, ପର୍ଜଙ୍ଗ, ଢେଙ୍କାନାଳ

Date Of Submission: 27–02-2026 **Date Of Publication:** 14-04-2026

ABSTRACT ॥ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ସାର

ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ ନିମନ୍ତେ ଅନୁବାଦ ଏକ ସେତୁ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥାଏ । ବିଶେଷ ଭାବରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନୁବାଦର ଭୂମିକା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ରହିଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହେବାର ପୂର୍ବରୁ ସଂସ୍କୃତ ଭାଷାରେ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ସାରିଥିଲା । ସେସବୁକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଓ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ଅନୁସରଣ କିମ୍ବା ଅନୁବାଦ କରି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ ବଳିଷ୍ଠ ରୂପ ଧାରଣ କରିଛି । କେବଳ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୁହେଁ ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ବା ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷିତ କରିବାରେ ଏହି ଅନୁବାଦର ଭୂମିକା ଅତୁଳନୀୟ । କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଶବ୍ଦ, ଶୀର୍ଷକ, ପ୍ରସଙ୍ଗ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଉତ୍କଳ ମାଟିରେ ଯେ, ଅନୁବାଦ ସଂପର୍କୀତ ଜ୍ଞାନ ପୂର୍ବରୁ ନଥିଲା ଏକଥା କହିବା ଅନୁଚିତ। ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରଥମ ଭାଗରେ ପାଦ୍ରୀମାନେ ଆସି ଅନୁବାଦକୁ ଯେଉଁ ବ୍ୟାପକ ଅର୍ଥରେ ବ୍ୟବହାର କରି ନିଜର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ ସେଥିରୁ ଆମେ ଶିକ୍ଷା, ସାହିତ୍ୟ, ସମାଜ, ସଂସ୍କୃତି ଭିତ୍ତିକ ଅନେକ ଉପାଦେୟ ଶିଖିବାକୁ ସମର୍ଥ ହେଲୁ । ଏହି ଅନୁବାଦ କ୍ରିୟାଦ୍ୱାରା ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ, ଶିକ୍ଷାଦାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏକ ବିରାଟ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖା ଦେଇଥିଲା। ଏ ଦିଗରେ ଉଇଲିୟମ କେରୀ, ଆମସର୍ଟନ, ଡବ୍ଲୁ.ସି ଲେସୀ, ଫକୀର ମୋହନ ସେନାପତି, ରାମଶଙ୍କର ରାୟ, ରାଧାନାଥ ରାୟ, ବୈକୁଣ୍ଠ ନାଥ ଦେବ, ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର, ମଧୁସୂଦନ ଦାସ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ଅଗ୍ରଣୀ ଭୂମିକା ରହିଥିଲା । ଏମାନଙ୍କ ବଳିଷ୍ଠ ଚିନ୍ତାଧାରାରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷାଦାନକୁ ଅନୁବାଦ କଳାଟି ସଂଜ୍ଞିବନୀ ସଦୃଶ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଥିଲା । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାସାହିତ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଏହି ଅନୁବାଦର ଭୂମିକା କିପରି ରହିଥିଲା ତାହା ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧ ପ୍ରସଙ୍ଗ ।

ARTICLE NUMBER: BB-II-II-2026-10

ORC ID: 0009-0002-0754-1101

DOI: 10.64647/bb.vol.2.issue.2.2026.10

E-MAIL: menonsahoo@gmail.com

REVIEW STATUS: Double-Blind Peer Reviewed

LANGUAGE OF THE ARTICLE: Odia

TYPE OF ARTICLE: Conceptual Research Article

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ :

ଅନୁବାଦ, ଅନୁସରଣ, ଅନୁସୃଜନ, ପାଦ୍ରୀ, ସଂସ୍କୃତ , ବଙ୍ଗଳା, ବିଶ୍ୱ, ଭୌଗୋଳିକ, ରଚନା, ଟ୍ରାନ୍ସଲେସନ , ଗବେଷଣା, ରୂପାନ୍ତର, ପାଠ୍ୟକ୍ରମ, ଶିକ୍ଷାଦାନ,ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ , ସମାଜ , ସଂସ୍କୃତି, ବିଜ୍ଞାନ, ପ୍ରକାର୍ଯ୍ୟ, ସଂଜ୍ଞା, ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ, ସାଧନା , ପରିସୀମା, ଭୂମିକା ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଇତ୍ୟାଦି ।

BINDU BIMARSHA...

ଅନୁବାଦ ହେଉଛି ଏକ ଭାଷା ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ଶିକ୍ଷାର ବିବର୍ତ୍ତନରେ (Evolution) ଅନୁବାଦ କିପରି ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରିଛି ତାହା ଏହି ନିବନ୍ଧର ମୁଖ୍ୟ ଆଲୋଚନା। ଅନୁବାଦ କିମ୍ବା ଅନୁବାଦ ଇତିହାସ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଆଲୋଚନା ମାନବ ସମାଜର ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ବୌଦ୍ଧିକ ଅଗ୍ରଗତିର ପରିଚୟ । ଅନୁବାଦ ହେଉଛି ଭାଷା ବୈଜ୍ଞାନିକ ପ୍ରକାର୍ଯ୍ୟ (function)ର ଏକ ସଫଳ ସୃଷ୍ଟି । ଗୋଟିଏ ଭାଷାରେ ରଚିତ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଭାଷାକୁ ଅନୁବାଦ କଲାବେଳେ ଉତ୍ସଭାଷା (source language) ଓ ତତ୍ ସଂପୃକ୍ତ ସାହିତ୍ୟିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଭାବଧାରା ତଥା ନିଷ୍ପନ୍ନ ଅର୍ଥକୁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାଷାରେ ପରିପ୍ରକାଶ କରିବା ହେଉଛି ଅନୁବାଦର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏଇ କାରଣରୁ ଅନୁବାଦର ସମତୁଲ୍ୟତା ଧାରଣାଟି ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସଙ୍ଗ । ଅନୁବାଦ ମାଧ୍ୟମରେ ସାହିତ୍ୟ ବିଶ୍ୱମୁଖୀ ହୋଇଥାଏ । ଅନୁବାଦକ ନିଜକୁ ତାହାର ଭୌଗୋଳିକ ପରିସୀମାରୁ ଦୂରକରି ଅନ୍ୟ ପାଖେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିଚୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଇଂରାଜୀ ଟ୍ରାନ୍ସଲେଶନ ଶବ୍ଦର ପାରିଭାଷିକ ଶବ୍ଦରୂପେ ଅନୁବାଦକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । ଅନୁବାଦ କିନ୍ତୁ ଟ୍ରାନ୍ସଲେଶନର ଯଥାର୍ଥ ପ୍ରତିଶବ୍ଦ ନୁହେଁ । ଟ୍ରାନ୍ସଲେଶନ ଶବ୍ଦର ମୂଳ ଅର୍ଥ ହେଲା ଅନ୍ୟତ୍ର ବହନ କରିନେବା । ଅବଶ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଭାଷାରେ

cc BY NC

ଭାବଧାରାକୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଭାଷାକୁ ବହନ କରିନେବା ଅର୍ଥରେ ମଧ୍ୟ ଟ୍ରାନ୍ସଲେଶନ କରାଗଲା ବୋଲି କୁହାଯାଇଥାଏ । ଆମେ 'ଅନୁବାଦ' କହିଲେ କେବଳ ଭାଷ୍ୟାନ୍ତରଣକୁ ବୁଝୁଥିବା ସମୟରେ ଇଂରାଜୀ ଶବ୍ଦ ଟ୍ରାନ୍ସଲେସନ ଅଧିକ ବ୍ୟାପକ ଅର୍ଥରେ ନିଜକୁ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଏ । କଥାକୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଟ୍ରାନ୍ସଲେସନ ବୋଲି କୁହାଯାଇଥାଏ । ଏପରିକି ପ୍ରକୃତି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟକୁ ସଂଗୀତରେ ଟ୍ରାନ୍ସଲେସନ କରିବା ଭଳି ପ୍ରୟୋଗ ମଧ୍ୟ ଇଂରାଜୀ ଭାଷାରେ ଥିବା ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଥାଏ । ଅନୁବାଦ କଳା ବା ବିଜ୍ଞାନ ଏକ ଉଚ୍ଚସ୍ତରୀୟ ସାହିତ୍ୟିକ ବ୍ୟାପାର । ମୌଳିକ ସୃଷ୍ଟିରେ ଅସ୍ମିତା ପ୍ରଦର୍ଶନ ଠାରୁ ନକଲ ବୃତ୍ତିରେ ସାଧୁତା ପରିପାଳନ ତାହାର ଉତ୍କୃଷ୍ଟର ନିକଷ୍ଟ ସାଧିତ ହୁଏ । ତଥାପି କୌଣସି ଅନୁବାଦ କଦାପି ଆଶା କରିପାରେନା । ତାର ଅନୁବାଦର ମୂଳ ରଚନାର ପୁନରାନୁବାଦ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ ।

ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ, ଶିକ୍ଷାଦାନ ବା ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ଅନୁବାଦର ଭୂମିକା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ଏହି ଅନୁବାଦରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ସାରଳାଦାସ ଓଡ଼ିଆରେ ମହାଭାରତ ରଚନା କରିବା ହିଁ ଏହି ଅନୁବାଦର ପ୍ରଥମ ପାହାଚ ଥିଲା। ଏହାପୂର୍ବରୁ ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀଧର ସ୍ୱାମୀ ସଂସ୍କୃତ ଭାଗବତଗୀତାକୁ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ ବୋଲି କିଛି ମନ୍ତବ୍ୟ ଦିଅନ୍ତି । ସେହିପରି ସାରଳାଙ୍କ ପୂର୍ବରୁ ମଧ୍ୟ କିଛି ସାହିତ୍ୟ ଅନୁବାଦ ହୋଇଥିବାର ମଧ୍ୟ ଦାବି ଆସେ । ଏସବୁ ସଂପର୍କରେ କୈଣସି ପ୍ରାମାଣିକ ତଥ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧ ନଥିବାରୁ ସାରଳାଦାସଙ୍କ ମହାଭାରତକୁ ହିଁ ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ସାହିତ୍ୟ ବା ପ୍ରଥମ ଅନୁସୃଜନ ସାହିତ୍ୟ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ । ତାହା ପର ଠାରୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଅନୁବାଦ ଧାରାଟି ନିରବଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ ତଥା ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ଏକ ପ୍ରକାରର ସେତୁ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଅଛି ।

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନୁବାଦର ଭୂମିକା

ଅନୁବାଦର କେତକ ନିର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଟ ସଂଜ୍ଞା ରହିଛି । ମୂଳ ଲେଖାର ଅର୍ଥ କିମ୍ବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ରଖି ତାକୁ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଅନୁବାଦର ଆଖ୍ୟା ଦିଆଯାଏ । ଅନୁବାଦ ଶବ୍ଦକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲେ ଜଣାପଡ଼େ ଯେ 'ଅନୁ' ଅର୍ଥ ପୂର୍ବରୁ ବା ପଛରୁ 'ବାଦ' କହିଲେ କହିବା ତେଣୁ ଅନୁବାଦ କହିଲେ ପଛରୁ ବା ପୂର୍ବରୁ କୁହା ଯାଇଥିବା କଥାକୁ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଢଙ୍ଗରେ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଭାଷାରେ କହିବା । ସାହିତ୍ୟ ବା ଲିଖିତ ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶିତ ହେଲେ ତାହା ଅନୁବାଦ ସାହିତ୍ୟ ଭାବରେ ପରିଚୟ ପାଇଥାଏ । ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ଲୋକ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ରଚିତ ଥିବା ଗୀତକୁ ନିଜ ଭାଷାରେ ଗାଏ ତାକୁ ମୌଖିକ ଅନୁବାଦ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ଭୋଲାନାଥ ତିୱାରୀଙ୍କ ମତରେ, ଏକ ଭାଷାର ବ୍ୟକ୍ତ ଓ ବିଚାରକୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିବା ହେଉଛି ଅନୁବାଦ । ସେହିପରି ଡକ୍ଟର ଜନସେନଙ୍କ ମତରେ, ମୂଳ ଭାଷାର ଭାବକୁ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ କରି ଅନ୍ୟ ଭାଷାରେ ତାକୁ ବଦଳାଇବା ହେଉଛି ଅନୁବାଦ । ଅନ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାରର କହିଲେ ଅନ୍ୟର ଭାବ ଓ ଶୈଳୀକୁ ଅନୁକରଣ ବା ଅନୁସରଣ କରିବା ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଅନୁବାଦ କହିବା ସର୍ବସମ୍ମତ ନହୋଇ ଅନୁସୃଜନ ମୂଳକ ପଛା ଅଧିକ ଗ୍ରହଣୀୟ । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ପୂର୍ବବର୍ତ୍ତୀ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳ ତଥା ବିବାଦୀୟ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ଭିନ୍ନ ଯଦି ଲିଖିତ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଥମ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ରୂପଟି ସାରଳା ଦାସଙ୍କ ମହାଭାରତକୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଏ । ତେବେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନୁବାଦ କଳାର ପ୍ରଭାବ ପଞ୍ଚଦଶ ଶତାବ୍ଦୀ ସମୟରୁ ପଡ଼ିଛି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେବ । କାରଣ ସାରଳା ଦାସ ବ୍ୟାସ ରଚିତ ସଂସ୍କୃତ ମହାଭାରତର ଛାୟାରେ ଓଡ଼ିଆ ମହାଭାରତ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ପଞ୍ଚସଖା ସମୟର ବଳରାମ ଦାସ ଦାଣ୍ଡି ରାମାୟଣ । ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ଭାଗବତ ମଧ୍ୟ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏସବୁ ରଚନାରେ ଲେଖକୀୟ ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କବି ପ୍ରତିଭା ଦର୍ଶାଇବା ଥିବାରୁ(ପ୍ରସଙ୍ଗ ଯୋଡ଼ିବା, ଫେଡ଼ିବା, ନାମକରଣ, ଇତ୍ୟାଦି) ଏଗୁଡିକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଅନୁବାଦ ନକହି ଅନୁସୃଜନ କହିବା ଉଚିତ୍ । କିନ୍ତୁ ଆମକୁ ଏହା ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ, ଉପରୋକ୍ତ ତିନୋଟି ମହାଗ୍ରନ୍ଥରେ ନାମକରଣ ଶୀର୍ଷକ ଓ ପ୍ରସଙ୍ଗ ପ୍ରଭୃତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନେକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ରହିଛି ଯାହାକୁ ଅବିକଳ ଭାବରେ କେବଳ ଭାଷାନ୍ତର କରାଯାଇଛି । ମୂଳ ଭାଷାର ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଯଦି ଅନ୍ୟ ସାହିତ୍ୟରେ ସ୍ଥାନ ଦିଆଯାଏ ତେବେ ସେ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦକୁ ଆମେ ଅନୁବାଦ କରିଛନ୍ତି ବୋଲି ମାନିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଏହିସବୁ ରଚନାକୁ ଉଭୟ ଅନୁବାଦ ଓ ଅନୁସୃଜନ ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଏହି ଧାରାଟି ରୀତି ଯୁଗ ହୋଇ ଆଧୁନିକ ଯୁଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ପ୍ରସାରିତ ହେବା ସହ ଲୋକାଦୃତ ମଧ୍ୟ ହୋଉଛି । ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସମୟ ପୂର୍ବରୁ ଅନୁବାଦର ପରିସର କେବଳ ଭାରତୀୟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ ରହିଥିଲା । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ପରେ ଲୋକ ଯୋଗାଯୋଗରେ ବ୍ୟାପକ ସୁବିଧା ହେବାରୁ ଅନୁବାଦ ଦିଗଟି ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାପକ ଭାବରେ ଅଗ୍ରଗତି ହେଲା । ରାଧାନାଥ ରାୟ 'କେଦାରଗୌରୀ', 'ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା', 'ନନ୍ଦିକା କେଶରୀ', 'ଉଷା', 'ପାର୍ବତୀ' ପ୍ରଭୃତି ସାହିତ୍ୟ କୃତିରେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଭାବ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୁଏ । ତାଙ୍କ ସମସାମୟିକ ଅନ୍ୟ ଲେଖକଗଣ ଯଥା: ଗଂଗାଧର ମେହେର, ମଧୁସୂଦନ ରାଓ, ନନ୍ଦ କିଶୋର ବଳ ପ୍ରଭୃତି ନିଜକୁ ଏକ୍ଷେତ୍ରରେ ସାମିଲ୍ କରିଥିଲେ । ୱାର୍ଡ୍ସୱର୍ଥ ଓ ଏସ୍.ଟି କଲେରିଜଙ୍କ 'ଲିରିକାଲ ବାଲାଡର ଛାୟାରେ ଉଭୟ ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ରାଧାନାଥ ରାୟ ଓ ମଧୁସୂଦନ ରାଓ କବିତାବଳୀ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଏସବୁକୁ ଆମେ କେବଳ ଅନୁସୃଜନ ମୂଳକ ରଚନା ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଉଚିତ୍ ଅନୁବାଦ ନୁହଁ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହି ଅନୁବାଦ ଧାରାଟି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଭାବ ପଡିବା ସହିତ ପାଠକାଦୃତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସୃଷ୍ଟି ଠାରୁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ଅନୁବାଦର ଅବଦାନକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବା ଅନୁଚିତ । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ କେତକ ଅନୁବାଦ କୃତିକୁ ଏଠାରେ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଛି ଯଥା; ବୃନ୍ଦାବନ ଦାସ ଗୀତଗୋବିନ୍ଦକୁ 'ରସବାରିଧି ନାମରେ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ, ଦୀନବନ୍ଧୁ ଖାଡ଼ଙ୍ଗା ସଂସ୍କୃତ ମହାଭାରତର ଅକ୍ଷରାନୁବାଦ କରିଥିଲେ, ସେହିପରି ଗୋପାଳକୃଷ୍ଣ ପଟ୍ଟନାୟକ ମଧ୍ୟ କେତେକ ବୈଷ୍ଣବ ସାହିତ୍ୟକୁ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ । ଆଧୁନିକ ସମୟରେ ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦ ଶର୍ମା,ରାଧାନାଥ ରାୟ ରାଧାମୋହନ ଗଡ଼ନାୟକ କାଳିଦାସଙ୍କ 'ମେଘଦୂତ'କୁ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ , ଲିଙ୍ଗରାଜ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ 'ରାମାୟଣ', ମଧୁସୂଦନ ରାଓ William Cowperଙ୍କ

BINDU BIMARSHA...

cc BY NC

Alexander Shelkirkକୁ 'ନିର୍ବାସିତର ବିଳାପ' ନାମରେ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ ସେହିପରି ନୀଳକଣ୍ଠଙ୍କ 'ପ୍ରଣୟିନୀ' , 'ଦାସ ନାଏକ', ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ଅଭାଗିନୀ' , 'ଘଟାନ୍ତର', ଉଦୟନାଥ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀଙ୍କ 'ଟମକକାଙ୍କ କୁଟୀର' , ଗୋଲୋକ ବିହାରୀ ଧଳଙ୍କ 'ଗୋଦାନ', 'ଗବନ' , 'ପ୍ରତିଜ୍ଞା', 'ପ୍ରେମାଶ୍ରମ', ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ 'ବୈରାଗ ଶତକ', ଯୁଗଳକିଶୋର ଦତ୍ତଙ୍କ 'ଜନଗଣମନ' , ଅନନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ 'ମା' , ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତିଙ୍କ 'ଯୁଦ୍ଧ ଓ ଶାନ୍ତି' , 'ଭାରତ ଆଜି ଓ କାଲି' , 'ମୋ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ' , 'ଯୋଗାଯୋଗ' , ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସଙ୍କ 'ରାଜକୁମାର', 'ଦାସୀ ସିଲିଆ' , 'ଡକ୍ଟର ଜିଭାଗୋ' , 'ମୋ ହୃଦୟ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ' , 'ଜଣେ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ ଚିଠି', ଦିବ୍ୟ ଜୀବନ' , 'ମାଆ', 'ମହାମାନବ' , ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ କାନୁନଗୋଙ୍କ 'ମହାତ୍ମାଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପାଦ ତଳେ', ଚିନ୍ତାମଣି ବେହେରାଙ୍କ 'ବିଶ୍ୱ ମାନବର ପଥେ' , 'କେଲୁ ଗଉଡ଼ର ଗଳି' , ଯୁଗଳ କିଶୋର ଦତ୍ତଙ୍କ 'କଳିଯୁଗର କାହାଣୀ', 'ଦେବଦାସ' , 'ବିରାଜ ବୋହୂ' , ନୀଳମଣି ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ମୋ ପତି ମୋ ଦେବତା', 'ଦରବାର ରହସ୍ୟ, 'ହିରଣ୍ୟଗଡ଼ର ବଧୂ' , ବସନ୍ତ କୁମାରୀ ଦେବୀଙ୍କ 'ଗଣଦେବତା, 'ବିଶାଖା, 'ପଞ୍ଚଗ୍ରାମ, 'ବକୁଳ କଥା, ଚୈଧୁରୀ ହେମକାନ୍ତ ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ବାରବୁଲା 'ଦେବଦୂତ' , ରବି ସିଂହଙ୍କ 'ନାୟକ ଆମ ସମୟର', 'ବୋତଲ ଭୁତ, ଶ୍ରୀନିବାସ ଉଦଗାତାଙ୍କ 'କାନୁପ୍ରିୟା', 'ମାନସ ହଂସୀ' , ସୁପ୍ରଭା ରାୟଙ୍କ 'ଲୁହା ଗାରଦର ଛାଇ', 'ଶବସାଧକ', 'ଜୀବନସ୍ୱାଦ', 'ଅଗ୍ନିପରୀକ୍ଷା', ଅଳକା ଚାନ୍ଦଙ୍କ 'ମାନବ ଭୂମି' ଶକୁନ୍ତଳା ବଳିଆର ସିଂହଙ୍କ 'କାବେରୀ ଭଳି ଝିଅ', ବସନ୍ତ କୁମାର ପଣ୍ଡାଙ୍କ 'ତରୁଣ ପାଇଁ ବୁଦ୍ଧ' , ବିଜୟାନନ୍ଦ ସିଂହଙ୍କ 'ତାମସା ହୃଦୟ' , ବ୍ରହ୍ମାନନ୍ଦ ପଣ୍ଡାଙ୍କ 'ଭାରତ ଆବିଷ୍କାର' , ପ୍ରଭାବ ଚନ୍ଦ୍ର ଶତପଥିଙ୍କ 'ପାପ ଓ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ' , ନନ୍ଦିନୀ ଶତପଥୀଙ୍କ 'ରସିଦ୍ ଟିକେଟ୍' , ଅଜୟ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସଙ୍କ 'ଶେଷ ବନ୍ଦୀ', ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀଙ୍କ 'ବିଶ୍ୱ ଇତିହାସ', ଜ୍ଞାନୀନ୍ଦ୍ର ବର୍ମାଙ୍କ 'ପୋଡ଼ା ଭୂଇଁ' , ଅସିତ୍ ମହାନ୍ତିଙ୍କ 'ବାପୁ ମୋ ମାଆ' , ଗୌରହରି ଦାସଙ୍କ 'ଛେଳି ଚରାଇବାର ଦିନ' , ମୋନାଲିସା ଜେନାଙ୍କ 'ଅସ୍ତରାଗ', ସଂଘମିତ୍ରା ଭଞ୍ଜଙ୍କ 'ଶୁଣ ରାଧିକା' ପ୍ରଭୃତି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସାର୍ଥକ ଅନୁବାଦ ସାହିତ୍ୟର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ।

ଓଡ଼ିଆ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନୁବାଦର ଭୂମିକା

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଇତିହାସକୁ ତର୍ଜମା କରିବସିଲେ ତାହା ଘୋର ଘମାନ୍ଧକାର ମଧ୍ୟରେ ଗତିକରିଛି । ଉନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମିଶନାରୀ ବା ପାଦ୍ରୀ ଅନୂଦିତ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରବେଶ ସାହିତ୍ୟକୁ ନୂତନ ଦିଗନ୍ତକୁ ନେଇଥିଲା । ଓଡ଼ିଶାରେ ଇଂରାଜୀ ପ୍ରଭାବିତ ଆଧୁନିକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ଫଳରେ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ରଚନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଶୀୟ ଲୋକଙ୍କ ଆଦୌ ଧାରଣା ନଥିଲା । ଖ୍ରୀଷ୍ଟୀୟାନ ବା ପାଦ୍ରୀମାନେ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଥମେ ନେତୃତ୍ୱ ନେଇ ଇଂରାଜୀ, ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତ ଓ ବଙ୍ଗଳା ପୁସ୍ତକରୁ ନିର୍ବାଚନ କରି ଭର୍ଣ୍ଣାକୁଲାର ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଲେଖିଲେ । ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରେଭେରେଣ୍ଡ ଉଇଲିୟମ କେରୀ, ଆମସର୍ଟନ, ଡବ୍ଲୁ. ସି.ଲେସି ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖଯୋଗ୍ୟ । ପୂର୍ବରୁ ୧୮୦୦ ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ଲର୍ଡ଼ ୱେଲସଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସିଭିଲିଆନ୍‌ମାନଙ୍କୁ ଦଲିଲ, ଦସ୍ତାବିତ ଲେଖିବା ପାଇଁ ତାଲିମ ନେବାକୁ କଲିକତାର ଫୋର୍ଟ ଉଇଲିୟମ୍ କଲେଜ (୧୮୦୦) ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିଲା । ସେଠାରେ ସଂପ୍ରଦାୟ ବିଦ୍ୟାଳୟର ମୋହନ ପ୍ରସାଦ ଠାକୁର, ଗଦାଧର ବିଦ୍ୟା ବାଗୀଶଙ୍କର ସହିତ ପାଦ୍ରୀ ଉଇଲିୟମ କେରୀ ମଧ୍ୟ ସଂସ୍କୃତ ବଙ୍ଗଳା ଭାଷା ବିଭାଗର ଅଧ୍ୟାପକ ଥିଲେ । ଏମାନେ ବଙ୍ଗଳା ଓ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅନୂଦିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି କଲିକତାକୁ ସୋସାଇଟି (୧୮୧୭) ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶ କରି ବିତରଣ କରୁଥିଲେ । ପାଦ୍ରୀ କେରୀ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ବିଦ୍ୟାଳଙ୍କାରଙ୍କ ସହାୟତାରେ ଖ୍ରୀ. ୧୮୧୧ରେ 'ବାଇବେଲ'ର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ । ସେହିପରି 'ନିଉ ଟେଷ୍ଟାମେଣ୍ଟ' ମୂଳ ଗ୍ରୀକ୍‌ର ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୂଦିତ ହେଲା । ପାଦ୍ରୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆମସର୍ଟନ ଓ ସି.ଲେସି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ଶୀଘ୍ର ଆୟତ୍ତ କରିବା ସହିତ ଏହାକୁ ଉନ୍ନତ ତଥା ସମୃଦ୍ଧ କରିବା ଦିଗରେ ମନ ବଳାଇଥିଲେ । ପାଦ୍ରୀ ସର୍ଟନ ସର୍ବାଧିକ ପରିମାଣରେ ଅନୂଦିତ ଓଡ଼ିଆ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ କରି ତତ୍‌କାଳୀନ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଅଭାବ ପୂରଣ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସେହି ଅନୁଦିତ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା ମୂଳ ବଙ୍ଗଳାରେ ତାରିଣୀଚରଣ, ରାଧାକାନ୍ତ ଦେବଙ୍କ କେତେକ ଲେଖା ସହିତ ରାମକମଲ ସେନ୍‌ଙ୍କ ରଚିତ ନୀତିଶିକ୍ଷା(୧୮୩୯) ତିନିଖଣ୍ଡ, ଏହା ବ୍ୟତୀତ ସିଭିଲ ସର୍ଭାଣ୍ଟଙ୍କ ପରୀକ୍ଷା ପାଇଁ 'ଗୀତଗୋବିନ୍ଦ'(୧୮୪୦), 'ଅମରକୋଷ'(୧୮୪୫), 'ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟାସର'(୧୮୩୨), ଯାହାକି ଉଇଲିୟମ୍ ଇଟସ୍‌ଙ୍କ ଇଂରାଜୀରୁ ବଙ୍ଗଳା ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଥିଲା । ସର୍ଟନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ଓ ପ୍ରକାଶିତ ସମସ୍ତ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରାୟ ଓଡ଼ିଶାର ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ପଢ଼ାଯାଉଥିଲା । ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୂଦିତ 'ସାରସଂଗ୍ରହ' (୧ମ ଓ ୨ୟ ଭାଗ) ପ୍ରାଥମିକ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢ଼ା ଯାଉଥିଲା । ଏଥିରେ ଯେଉଁ 'ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନ' ମୂଳକ ବିଷୟମାନ ସନ୍ନିବିଷ୍ଟ ହେଉଥିଲା ସେଗୁଡ଼ିକ ଯଥାର୍ଥରେ ହେଲା 'ମନର ଧୈର୍ଯ୍ୟ', 'ଜଳୀୟ ବାଷ୍ପକଥା', 'ପକ୍ଷୀର କଥା' ଇତ୍ୟାଦି । ତାଙ୍କର ନୀତିକଥା ଅନୁବାଦଟି ବେଶ୍ ଲୋକପ୍ରିୟ ଥିଲା । ଯାହା ମୂଳ ବଙ୍ଗଳାରୁ ୧୮୬୬ରେ ଓଡ଼ିଆରେ ଅନୂଦିତ ହୋଇଥିଲା । ବହିଟିରେ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲା ଦୁଇ କୁକୁର, କୌଣସି ହେଡ଼ା ବାଘ, ଅହଂକାର କଥା ଇତ୍ୟାଦି । ମିଶନ୍ ପ୍ରେସ୍ କଟକର ଗଣକ ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ବତ୍ରିଶ ସିଂହାସନ' ପୁସ୍ତକଟି ମଧ୍ୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ପାଦ୍ରୀ ପି.ଲେସି ମଧ୍ୟ ନିମ୍ନୋକ୍ତ ବଙ୍ଗଳା ବହିର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ ।

୧. ନୀତିକଥା (ମୂଳ ବଙ୍ଗଳା : ରାଜକମଳ ସେନ୍)
୨.ନୀତିବୋଧ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜନନାୟକ ଜୀବନୀ (ରାଜକୃଷ୍ଣ ବନ୍ଦୋପାଧ୍ୟାୟ)
୩. ବିଷ୍ଣୁଶର୍ମାଙ୍କ ପଞ୍ଚତନ୍ତ୍ର (ମୂଳ ବଙ୍ଗଳାନୁବାଦ, ରାଜକମଳ ସେନ୍ ଓ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ବିଦ୍ୟାଳଙ୍କାର)
୪. ହିତୋପଦେଶ (ଓଡ଼ିଆ ଭାଷ୍ୟନ୍ତର, ଏହା ୧୮୬୦-୬୧ ଶିକ୍ଷାବର୍ଷ ପାଇଁ ପାଠ୍ୟ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା)

ପାଦ୍ରୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏହି ଅନୂଦିତ ସାହିତ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ବା ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକଗୁଡ଼ିକ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରେ ନାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରଖ୍ୟାତ ପ୍ରବାହିକ ଚିତ୍ତରଂଜନ ଦାସ ମତବ୍ୟକ୍ତ କରନ୍ତି ।

୧୮୬୬ ମସିହାରେ ସଂଘଟିତ ନ'ଅଙ୍କ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ପରେ ଇଂରେଜ ସରକାର ନାନା ଦିଗରୁ ସମାଲୋଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି ସମୟରେ କଟକ ପ୍ରିଣ୍ଟିଂ କମ୍ପାନୀରୁ ପ୍ରକାଶିତ 'ଉତ୍କଳ ଦୀପିକା'ର ଅବଦାନ ଥିଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । କର୍ମବୀର ଗୌରୀଶଙ୍କର (୧୮୪୩), ଫକୀରମୋହନ (୧୮୪୩), ଇନ୍‌ସପେକ୍ଟର ନନ୍ଦକିଶୋର ଦାସ (୧୯୪୬), ରାଧାନାଥ ରାୟ (୧୮୪୮), ଉତ୍କଳ ଗୌରବ ମଧୁସୂଦନ

ଦାସ(୧୯୪୮), ପ୍ୟାରିମୋହନ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ (୧୯୫୧), ମଧୁସୂଦନ ରାଓ (୧୯୫୩) ପ୍ରଭୃତି ବହୁ ଜାତୀୟ ଭାବାପନ୍ନ ନେତାଙ୍କ ଅଭ୍ୟୁଦୟ ଫଳରେ ମାତୃଭାଷା (ଓଡ଼ିଆ) ଓ ମାତୃଭୂମି (ଓଡ଼ିଶା)ର ଉନ୍ନତି ସାଧିତ ହେବା ସହିତ ଓଡ଼ିଆ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଉନ୍ନତି ଦେଖା ଦେଇଥିଲା । ଏହି ଗୋଷ୍ଠୀ କେବଳ ମାତୃଭାଷା ଓ ମାତୃଭୂମି ପାଇଁ ସୁରକ୍ଷା କବଚ ହୋଇନଥିଲେ ଓଡ଼ିଶାର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ତଥା ଓଡ଼ିଆ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପାଇଁ ବ୍ୟାପକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଆୟୋଜନ କରି ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ମାର୍ଗ ଉନ୍ମୋକ୍ତ କରିଥିଲେ ।

ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ହେଉଛି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ ବିବର୍ତ୍ତନରେ ଏକ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଯୁଗ କହିଲେ ସତ୍ୟର ଅନ୍ୟଥାଚରଣ ହେବ ନାହିଁ । ଏଥି ନିମନ୍ତେ ମିଶରୀୟମାନଙ୍କ ଅବଦାନ ଥିଲା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେରମ୍, ମାତାମାନ, ଜ୍ୱେଡ ମିଶରୀୟ ଜୟବଙ୍ଗ ଦେଶରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ପ୍ରଚାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଧର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ କଲାବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଧର୍ମ ପୁସ୍ତକ ଅନୁବାଦ କରିବାରେ ମନ ବଳାଇଥିଲେ । ପୂର୍ବେ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମସ୍ତ ଜ୍ଞାନବିଜ୍ଞାନ ତାଳପତ୍ରରେ ଲିଖିତ ହେଉଥିଲା । ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଯୁଗ ଆରମ୍ଭରେ ମୁଦ୍ରଣ ଯନ୍ତ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇବାରୁ ମୁଦ୍ରଣ ଯନ୍ତ୍ର ଜ୍ଞାନପ୍ରସାରର ଏକ ପ୍ରଧାନ ମାଧ୍ୟମ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରାଗଲା । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ବାଇବେଲ କିମ୍ବା ତତ୍ ସମ୍ପର୍କୀୟ ଧର୍ମପୁସ୍ତକର ମୁଦ୍ରଣ ପାଇଁ ସେତେବେଳେ ଫୋର୍ଟ ଉଇଲିୟମ କଲେଜରେ ୧୮୦୪ ସାଲ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୦ ତାରିଖ କାର୍ଯ୍ୟ ବିବରଣୀର ଗୋଟିଏ ବିଜ୍ଞାପନରେ 'ଓଡ଼ିଶା ନିଉ ଷ୍ଟେଟମେଣ୍ଟ' ମୁଦ୍ରଣଯନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ପଣ୍ଡିତ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ବିଦ୍ୟାଳଙ୍କାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ବାଇବେଲ ପ୍ରଥମେ ଅନୂଦିତ ହୋଇଥିଲା ବୋଲି କେହି କେହି କହିଥାନ୍ତି । ୧୮୪୦ ସାଲ ପୂର୍ବରୁ ମୁଦ୍ରିତ ଓଡ଼ିଆ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକର ଗୋଟିଏ ତାଲିକା ୧୮୫୭-୫୮ ସାଲରେ ଶିକ୍ଷାବିଭାଗ ରିପୋର୍ଟରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଯଥା- ଡବ୍ଲୁ .ଡି ଷ୍ଟିଭାର୍ଡଙ୍କ ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ (୧୮୭୯),କାଳିଆ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ 'ଭାରତ ଇତିହାସ(୧୯୩୪) , କେଦାରନାଥ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ 'ଅଭିନବ ଭାରତ ଇତିହାସ(୧୯୩୮), ଯୋଗେନ୍ଦ୍ର ରାୟଙ୍କ 'ପଦାର୍ଥ ବିଜ୍ଞାନ(୧୮୧୯), ମିଷ୍ଟର ସଟନଙ୍କର 'ଇଂରାଜୀ ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟାକରଣ(୧୮୩୧), 'ପଦାର୍ଥ ବିଦ୍ୟାସର' (୧୮୩୨), 'ଇତିହାସ ପୁସ୍ତକ'(୧୮୩୯), 'ଓଡ଼ିଆ ଅଭିଧାନ' (୧୮୪୧), ପଣ୍ଡିତ ବିଶ୍ୱମ୍ବର ବିଦ୍ୟାଭୂଷଣଙ୍କର 'ଓଡ଼ିଆ ବ୍ୟାକରଣ'(୧୮୪୧) ଲେଖକଙ୍କ ନାମ ନଥିବା ଦୁଇଟି ପୁସ୍ତକ 'ଭୂଗୋଳର ବିବରଣ' (୧୮୩୮), 'ନୀତିକଥା (୧୮୪୦) । ଏହା ଛଡା ଅନ୍ୟ କେତକ ଅନୁବାଦ ଲେଖା ମଧ୍ୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରେ ସ୍ଥାନିତ ଥିବାର ସୂଚନା ମିଳିଛି। ସେଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି, ଗୌରୀଶଙ୍କର ରାୟଙ୍କ ଭୂଗୋଳତତ୍ତ୍ୱ,(୧୯୭୦), ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାସଙ୍କ 'କ୍ଷେତ୍ର ଭୂବିଜ୍ଞାନ'(୧୯୭୬), ଧରଣୀଧର ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ 'ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଅର୍ଥନୀତି'(୧୯୭୫), ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ନାଥଙ୍କ 'ଆଧୁନିକ ଶିକ୍ଷା ଦର୍ଶନ'(୨୯୭୪), ନୃସିଂହ ପୃଷ୍ଟିଙ୍କ 'ଜଳବାୟୁ ବିଜ୍ଞାନ'(୧୯୭୭), ମଧୁସୂଦନ ଦାଶଙ୍କ 'ଓଡିୟା ପାଟୀ ଗଣିତ'(୧୯୧୪), ଚନ୍ଦ୍ର ଶେଖର ମିଶ୍ରଙ୍କ 'ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ବ୍ୟାକରଣ'(୧୯୧୩), ରାଧାନାଥ ରାୟଙ୍କ 'ଓଡ଼ିୟା ବ୍ୟାକରଣ ପରିଚୟ'(୧୯୫୩), ଗୋପାଳ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ 'ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସାଥୀ' (୧୯୪୯) ଇତ୍ୟାଦି । ୧୮୪୦ ସାଲ ପୂର୍ବର ଯେଉଁ ମୁଷ୍ଟିମେୟ ଓଡ଼ିଆ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ରଚିତ ହୋଇଥିଲା ସେସବୁ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ବୟସ ଓ ଜ୍ଞାନକୁ ସମ୍ମୁଖରେ ରଖି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ନଥିବାରୁ କାରଣ ଦର୍ଶାଇ ସେସବୁ ସରକାରୀ ସ୍କୁଲ ପାଇଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁପଯୁକ୍ତ ବୋଲି ବିବେଚିତ କରାଯାଇଥିଲା ।

ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ନିର୍ମାଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବ୍ୟାସକବି ଫକୀରମୋହନ, କବିବର ରାଧାନାଥ ରାୟ ଓ ଭକ୍ତକବି ମଧୁସୂଦନ ରାଓଙ୍କ ଅବଦାନ ଅତୁଳନୀୟ । ଏହି ତିନିଜଣଙ୍କର ଏକତା ସାରସ୍ୱତ ମିଳନ କ୍ଷେତ୍ର ଥିଲା ବାଲେଶ୍ୱର ସହର । ରାଜା ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ଥିଲେ ସେତେବେଳେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ପୃଷ୍ଠପୋଷକ । ତାଙ୍କ ପ୍ରେସରୁ ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିବା "ଉତ୍କଳ ଦୀପିକା'ରେ ଏହି ତିନିରଥୀଙ୍କ ବହୁ ମୌଳିକ ଲେଖା ତଥା ଇଂରାଜୀ, ସଂସ୍କୃତ, ବଙ୍ଗଳାରୁ ଅନୂଦିତ କୃତି ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା । ଫଳରେ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଭାଷା ମାର୍ଜିତ ଓ ସମୃଦ୍ଧ ହେବା ସହିତ ପ୍ରକାଶିତ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ଜ୍ଞାନଗର୍ଭିତ ହୋଇ ବଙ୍ଗଳା ଭାଷାର ବିଦଗ୍ଧ ପାଠକକୁ ଫକୀରମୋହନଙ୍କ ଅନୁବାଦ ସାହିତ୍ୟ ଅଧିକ ରୁଚିକର ହେଲା । ଏହାର କାରଣ ଥିଲା ଲୋକମୁଖର କଥିତ ଭାଷା । ସେ ବିଦ୍ୟାସାଗରଙ୍କ 'ଜୀବନ ଚରିତ'(୧୮୪୯)କୁ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କରିବା ସହିତ ରାମାୟଣର ଅଯୋଧ୍ୟାକାଣ୍ଡ, ମହାଭାରତ ସହିତ ମୁଖ୍ୟ ଉପନିଷଦଗୁଡ଼ିକର ଅନୁବାଦ କରି ପାଠକୀୟ ଆଦୃତି ଲାଭ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ବୌଦ୍ଧିକତାର କାବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏକ ପ୍ରକାର ଅନୁବାଦ ଥିଲା । ଫକୀରମୋହନଙ୍କ ଅନୂଦିତ ଓ ପ୍ରଣୀୟ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଓ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ଦୀର୍ଘଦିନ ଧରି ପିଲାଙ୍କ ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିଲା । ସେହିପରି କବିବର ରାଧାନାଥ ରାୟ ଥିଲେ ଇଂରେଜୀ ଶିକ୍ଷିତ ତଥା ବିଦେଶୀ ସାହିତ୍ୟ ଓ ପରିପୃଷ୍ଟ ସାରସ୍ୱତ ସାଧକ, 'ଇତାଲୀୟ ଯୁବା' ହେଲା ତାଙ୍କର ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ ଓ ପ୍ରକାଶିତ ଏକ ଲେଖା । ଅନ୍ୟ ଏକ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁଦିତ ମେଘଦୂତ, ଫକୀରମୋହନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ବୋଧଦାୟିନୀ ପତ୍ରିକାରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଅନେକ ବିଷୟ ଇଂରାଜୀରୁ ସଂଗୃହୀତ କରି ତାକୁ ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅନୁଦିତ ପବନ, ବିଦେଶୀ ଏପରିକି 'ପାର୍ବତୀ' କାବ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଏକ ଛାୟା ବା ଅନୁସୃତ ରଚନା । ୧୯୧୦ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦରେ ପାଦ୍ରୀ ମାର୍ସଡେନ୍ ଓ ମଧୁସୂଦନଙ୍କ ସହକର୍ମୀ ଚନ୍ଦ୍ରମୋହନ ମହାରଣାଙ୍କ ମିଳିତ ଉଦ୍ୟମରେ 'କଥାବଳୀ' ପୁସ୍ତକଟି ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରିଥିଲା । ସେଗୁଡ଼ିକର ଅନୁବାଦକ ଓ ସଂଗ୍ରାହକ ଥିଲେ ଯଥାର୍ଥରେ ଗୋପାଳଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରହରାଜ, ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ରଥ ,ଗୋପୀନାଥ ନନ୍ଦଶର୍ମା, ଚନ୍ଦ୍ରନାଥ ରାୟ, ଦାମୋଦର ପଟ୍ଟନାୟକ, ଚକ୍ରଧର ମହାପାତ୍ର, ଗୋଦାବରୀଶ ମହାପାତ୍ର, କେଶବ ମିଶ୍ର । ସତ୍ୟବାଦୀ ପଞ୍ଚସଖା ଯୁଗର ଦୁଇ ବରେଣ୍ୟ ସାରସ୍ୱତ ସାଧକ ହେଲେ ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଓ ପଣ୍ଡିତ ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ର, ଏମାନେ ତାଙ୍କ ପୂର୍ବ ଅନୁବାଦ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ରସାଳ ଓ ପ୍ରାଣବନ୍ତ କଲେ । ବିଶ୍ୱବିଖ୍ୟାତ ଇଂରାଜୀ ଓ ଫରାସୀ ଉପନ୍ୟାସ ଛାୟାରେ ଗୋଦାବରୀଶ ଲେଖିଥିଲେ 'ଅଭାଗିନୀ'(୧୯୧୭), 'କଙ୍କାଳର ଆର୍ତ୍ତନାଦ', 'ଘଟାନ୍ତର' । ଏଫହରମନ୍‌ଙ୍କ କବିତାକୁ ସେ ଓଡ଼ିଆରେ 'ଅମରବାଳକ' ନାମରେ ନିଜ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ସ୍ଥାନ ଦେଲେ । ସେହି ଲେଖକଙ୍କ ଅନ୍ୟ ଏକ କବିତା 'ଦ ଚାଇଲଡସ୍ ଡ୍ରଫ'କୁ ଗୋଦାବରୀଶ ମିଶ୍ର 'ଶିଶୁ ପ୍ରଥମ ଶୋକ' ନାମରେ ଅନୁବାଦ କଲେ । ସେହି ଲେଖାଟି ଆକୁଳ ମିଶ୍ରଙ୍କ ସଂକଳିତ ସାହିତ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ବହିରେ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇଥିଲା । ୨୦୦୮ ମସିହାରେ ପଲ୍ଲବୀ ଲେଙ୍କା ଗାନ୍ଧୀଜୀ ବନ ତଥ୍ୟକୁ ଅନୁବାଦ କରି ପିଲାଙ୍କ ପୋଥି ନାମରେ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକରେ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇଥିଲା ।

ଉପସଂହାର

CC BY NC

ଅନୁବାଦ ଦ୍ୱାରା କିପରି ଆମ ଭାଷାସାହିତ୍ୟ ସମୃଦ୍ଧି ଓ ବିକାଶଶୀଳ ହୋଇଛି ତାହା ପ୍ରବନ୍ଧ ଆଲୋଚନାରେ ସୂଚନା ପ୍ରଦତ୍ତ ହୋଇଛି । ବିଦେଶୀ ଭାଷାଶିକ୍ଷା ସହ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ପ୍ରଣୟନ ଓ ଜାତୀୟ ସାହିତ୍ୟ ରଚନା କରିବା ପାଇଁ ଅନୁବାଦର ଯେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ରହିଥିଲା ଏକଥା ଆଲୋଚ୍ୟ ପ୍ରବନ୍ଧରୁ ଜଣାପଡ଼େ । ପଞ୍ଚଦଶ ଠାରୁ ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ପ୍ରାଥମିକ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅନୁବାଦ(Translation)ର ପରିସର ଯେତିକି ବିସ୍ତୃତପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା, ଊନବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଦ୍ୱିତୀୟାର୍ଦ୍ଧ ଠାରୁ ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି । ଏହି ସମୟରେ ଦେଶବିଦେଶର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସାହିତ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି ଗୁଡ଼ିକୁ ଅନୁବାଦ କରିବା ନିମନ୍ତେ ଅନୁବାଦକମାନେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାର ପ୍ରମୁଖ କରାଣ ଥିଲା ନବଜାଗରଣ ଓ ଯୋଗାଯୋଗ (ଗମନାଗମନ, ଯାତାୟତ, ମୌଖିକ, ଲିଖିତ)ର ସୁବିଧା । ଫଳରେ ଏହି ସମୟରେ କାବ୍ୟ, କବିତା, ଗଳ୍ପ, ଉପନ୍ୟାସ , ନାଟକ , ଜୀବନୀ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ବିଭାଗରେ ଅନୁବାଦଧାରାଟି ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ହେଲା । ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏହି ଧାରାଟି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ ହେବାକୁ ଲାଗିଛି । ଆଜିର ଡିଜିଟାଲ ସମୟରେ ମନୁଷ୍ୟ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱକୁ ହାତ ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ଦେଖିଛୁ । ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବିଶ୍ୱ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଘଟଣାମାନ ଦେଖି ହେଉଛି । ସାହିତ୍ୟ ସମ୍ପର୍କରେ ଯେଉଁ ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ କିମ୍ବା ଜାତି କଲ୍ୟାଣ ଉଦେଶ୍ୟରେ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବ ତାକୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ନିଜର ଦକ୍ଷତା ପ୍ରୟୋଗ କରି ଅନୁବାଦ କରାଯାଉଛି । ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏହି ଅନୁବାଦ ଧାରାଟି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଛି । ଏହି ସମୟରେ ରାଜନେତା, ଅଭିନେତା, ଶିଳ୍ପପତି, ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ରୋଷେଇ କଳା , ଚାଷ ପ୍ରଣାଳୀ , ବିଜ୍ଞାନ ତଥ୍ୟ, ବାଣିଜ୍ୟ ପଦ୍ଧତି, କମ୍ପ୍ୟୁଟର ଜ୍ଞାନ, ବ୍ୟାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ , ଲୋକ ସୂଚନା ସାମଗ୍ରୀ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ବିଷୟରେ ଅନୁବାଦ କରି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ପଢିବା ଆଉ ବୁଝିବାରେ ଅନୁବାଦ କଳା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ନିର୍ବାହ କରୁଛି ।

ସହାୟକ ପୁସ୍ତକାସୂଚୀ

୧. ଚାଟାର୍ଜୀ, ସୁବୋଧ କୁମାର : ଗବେଷଣା ପ୍ରବିଧ : ସଂପାଦନା ଓ ଅନୁବାଦ କଳା, ଷଷ୍ଠ ସଂସ୍କରଣ, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, କଟକ,

୨. ବଳିଆରସିଂହ, ଶକୁନ୍ତଳା : ଅନୁବାଦ ବିମର୍ଶ, ପେଜ୍‌ମେକର ପବ୍ଲିକେଶନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୨୦୨୧

୩. ମହାପାତ୍ର, ଖଗେଶ୍ୱର : ସମାଲୋଚନାର ଦିଗଦଗନ୍ତ, ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ, ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ-୨, ୨୦୧୭

୪. ମିଶ୍ର, ଚିତ୍ତରଂଜନ : ସାମ୍ପ୍ରତିକ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱ, ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ, ଗ୍ରନ୍ଥମନ୍ଦିର, କଟକ, ୨୦୧୨

୫. ସାମନ୍ତରାୟ, ନଟବର : ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ, ପଞ୍ଚମ ସଂସ୍କରଣ, ଏମ୍.ଏସ୍. ଇନ୍‌ଫୋଟେକ୍, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୨୦୨୧

୬. ସାମନ୍ତରାୟ, ନଟବର : ଆଧୁନିକ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ : ବିକାଶର ପୃଷ୍ଠଭୂମି, ୨ୟ ସଂସ୍କରଣ, ଗ୍ଲୋବାଲ ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୨୦୨୧

୭. ମହାରଣା , ସୁରେନ୍ଦ୍ର କୁମାର, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ , ଏ.କେ ମିଶ୍ର ପବ୍ଲିଶର୍ସ , ନୂଆଁ ଦିଲ୍ଲୀ, ଏକାଦଶ ସଂସ୍କରଣ ୨୦୨୫

୮. ମିଶ୍ର, ସଂଘମିତ୍ରା, ଅନୁବାଦ କଳା : ପରିସୀମା ପୁରୋଦୃଷ୍ଟି (ସଂପାଦନା), ପଣ୍ଡିତ ଶ୍ରୀଧର ଦାସ ମେମୋରିଆଲ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବିଣୀବିହାର, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ ୨୦୦୬

BINDU BIMARSHA...

FIELD	DETAILS	PLAGIARISM QR
FUNDING STATEMENT	This research received no external funding	
CONFLICT OF INTEREST	No	
PLAGIARISM TEST	Yes (Drillbit)	
SIMILARITY INDEX	0 %	
ETHICAL APPROVAL	Not applicable	
CITE:	Sahu, Menon. “Odia Bhasa, Sahitya O Sikshadanare Anubadara Bhumika.” *Bindu Bimarsha*, vol. 2, no. 2, Apr. 2026, pp. 49–53. Crossref, https://doi.org/10.64647/bb.vol.2.issue.2.2026.10.	